

Доклад от зам.зав. отдел „Пропаганда и агитация“ на ЦК на БКП до Секретариата на ЦК на БКП във връзка с получени сигнали за процес на турцизиране и асимилиране на българи-мохамедани, цигани и татари по политически подбуди

София, 7 юли 1961 г.

Другари,

В отдел „Пропаганда и агитация“ на ЦК на БКП и в Министерството на просветата и културата се получиха сигнали от редица райони на страната за извършващ се процес на асимилиране на българи-мохамедани, цигани и татари от турцизма, с политически подбуди, прикрити зад религията.

След насилствените помохамеданчвания от турските поробители асимилаторският процес е продължил през целия буржоазен период и в периода след 9 септември 1944 година. За това говорят и данните от преброяванията на населението. Татарите например в 1910 година са били 18 228. А в 1956 година, вместо да са два пъти повече, в резултат на естествения прираст, те са останали само 6 000. Явно е, че по-голямата част от тях са погълнати от турцизма. Техните деца и през годините на народната власт се учат на турски език, което е облекчило тяхното асимилиране.

Особено силен е асимилаторският процес сред циганското население главно в градовете Пазарджик, Пловдив, Стара Загора, Кърджали, Попово, Разград, Русе, Силистра и другаде. Само от 1947 година насам, под въздействието на турската пропаганда, като турци са се регистрирали на 130 000 цигани.

Асимилаторският процес както в миналото, така и сега продължава сред българите-мохамедани в Кърджалийски, Смолянски, Старозагорски, Ловчански, Врачански окръзи и в гр. Пловдив.

В Смолянски окръг, главно в селата Борино, Змеица, Лъки и др. този процес се извършва чрез смесени бракове на турци с българки-мохамеданки, които след брака се регистрират като туркини. Такава е съдбата и на техните деца. В Кърджалийски окръг асимилаторският процес в селата Диамандово, Костариново, Стрижба, Чубрика, Бенковски и др. се е извършил и се извършва чрез изучаване на турски език в общите училища с турските деца, а сред възрастното население – чрез организирани от ходжите кръжоци до преди няколко години, чрез смесени бракове на турци с българки-мохамеданки и т.н. Това до известна степен обективно се подпомага и от неправилните

разбирания у ръководителите на окръга за интернационалното възпитание на българо-мохамеданското и турското население, които на практика са довели до създаване на общи пансиони за турски и българо-мохамедански ученици, на общи паралелки в училищата за тях и пр. По такъв начин българчетата попадат под силното влияние на исляма и турцизма, принудени са да изучават турски език. Много българо-мохамедански семейства се преместват в райони с турско население, където се регистрират като турци и се загубват като членове на българската нация.

Оказа се непроучен и замразен въпросът за наличие на българи-мохамедани в редица други райони на страната. Така например, в гр. Бяла Слатина до 1910 година не е имало турци, а сега там са регистрирани към 1 200 „турци“, които не знаят турски език, имат български фамилни имена, а изповядват мохамеданска религия. Битът им не се отличава от бита на останалото население в града. Ходжата се именува Трънски – работник в пренос-превоз. В Окръжния съвет на профсъюзите-Враца работи като библиотекар другарката Зуберска, с висше философско образование - „туркиня“. В разговор с нея се установява, че нейните родители са българо-мохамедани от с.Буковец. Такива „турци“, говорещи български език, има и в други селища на окръга – Кнежа, с. Попица и др. Съмнителен е турският произход и принадлежност и на турците в селата Александрово и Лазар Станево, Ловешки окръг, с.Крън-Старозагорски окръг и другаде.

Тези и други факти говорят, че една значителна част от сегашното турско население у нас, което според преброяването в 1956 година е 656 025 души, са асимилирани, или на път да бъдат асимилирани българи, цигани и татари. За това свидетелства и факта, че въпреки многократните масови изселвания в Турция, особено през 1912 година, 1929-1933г., 1935-1940 г. и 1949-1951 г., турското население е нараснало с близо 200 хиляди души. А само през 1949-1951 година са се изселили 155 558 души.

Местните партийни и държавни органи не са вземали мерки за разясняване на истината във връзка с народностната принадлежност на това население и за прекратяване на асимилаторския процес.

Някои исторически, етнографски, демографски и други данни говорят за българска национална и етнографска принадлежност на част от сегашното турско население от Търговищки окръг - Герловската долина, в Айтоско и Лудогорието. Има исторически данни, които доказват, че в края на 18 и началото на 19 век в Герловската

долина са били заселени еничери от разпуснатите корпуси и са се оженили за българки. Следователно, много от днешните турци от този район са потомци на асимилирани българи. Освен това известно е, че от 16 до 18 век в Герлово и в някои други райони на Югоизточна България са извършени насилствени помохамеданчвания и асимилиране на поробеното население със същите жестокости и по същите причини, както в Родопите. Академията на науките разполага с документи, които говорят за многобройни единични насилствени помохамеданчвания на български семейства в Силистренски, Русенски и др. окръзи, извършвани в продължение на две-три столетия. И до сега са запазени данни, говорещи за извършеното от асимилаторите дело. Много хора от турското село Дъбрава-Търговишки окръг имат роднински връзки с българите от с. Вердун. Доскоро са ставали и женитби между младежите от тези села. Село Дъбрава е носело до неотдавна името Черковна. При спорове българите от Вердун наричали черковчани „потурнаци“, а не турци, а черковчани наричали вердунчани „кавури“, както българите-мохамедани наричат българите-християни в Родопите. Много от местностите винаги са носили български наименования.

Битът на турското население в Герлово и Айтоско е проучван от експедиции на Етнографския институт и констатациите са, че той има много общи черти с бита на останалото българско население в тези райони.

Неизясненото положение на народностната принадлежност на онази част от населението в нашата страна, изповядващо мохамеданска религия, води до неправилни разпореждания и действия на някои държавни органи. Дават се указания за изучаване на турски език в училищата и от тези ученици, които не са турци и не бива да го изучават. Неправилно се третират и регистрират като турци граждани и техните деца от български, цигански и татарски произход, но изповядващи мохамеданска вяра и носещи турски и арабски имена; в едни и същи поделения на Народната армия се събират турци и българи-мохамедани; все още се изпращат учители-турци за възпитатели в пансиони с деца от българо-мохамедански произход или в училища с деца от цигански и татарски произход. С това обективно се облекчава асимилаторския процес, така упорито поддържан и поощряван от фанатизираните туркофилски елементи и от външната вражеска пропаганда.

Неизясняването на българо-мохамеданския и националния въпрос сред по-широк кръг от нашата общественост пречи за по-бързото културно издигане,

политическо възпитание и трудово активизиране на оная част от населението, която все още живее в плен на религиозния фанатизъм и е с неизбистрено национално съзнание. А тук се крие един от резервите за трудовото и политическото активизиране на една част от нашия народ. Налага се следователно да се пресече един от най-опасните канали на чуждото вражеско влияние в страната.

Като имаме предвид важността на въпроса и необходимостта да се спрат асимилаторските тенденции, предлагаме:

1. Да се възложи на Академията на науките да организира комплексни експедиции от историци, етнографи археолози, филолози и др. за всестранно проучване на демографския състав и произход на населението в онези райони на страната, за които има данни за извършена или извършваща се асимилация. Това ще ни даде изобилен материал за изясняване на историческата истина за произхода и националната принадлежност на онези групи от нашето население, които са вече потурчени или сега са изложени на потурчване.

2. Министерството на вътрешните работи и народните съвети да осигурят правилно регистриране на гражданите по национален признак и там, където е нужно да извършват разяснителна работа, като потърсят помощта на обществените организации.

3. Министерството на просветата и културата и окръжните народни съвети да вземат мерки за изучаване на турски език само от ученици-турчета, да не изпращат за учители и възпитатели турци в училища пансион с ученици от български, цигански или татарски произход.

4. Министерството на народната отбрана да не събира в едни и същи подразделения младежи-турци с българи-мохамедани и цигани.

5. Настоящата информация да се изпрати за сведение на всички окръжни партийни комитети.

